

Dublini képek

Idegen országba késő este megérkezni az álmoskönyv szerint nem a legszerencsésebb, szorongok is kellőképpen Dublinba készülődve: a Malév gépe 18.50-kor indul, a repülési idő három óra, látom magam az ír sötétségben eltévedve, amint ősi gael nyelven könyörögve egy pohár vízért zörgetek valamely fogadó zárt ajtaján (és akkor már szakadjon az eső is). Aztán, a kinti reptér előtt felszállva a 747-es buszra – ott áll rögtön a kijáratnál –, szorongásom gyorsan oldódik, az ablakok fölött körben Vodafone-reklám, a város felé haladva neonbetűk hasítanak a feketeségbe: Heineken, Spar és hasonlók, ó, hát itthon vagyok én, hála a globalizációnak – ettől függetlenül később megrovóan nézek azokra, akik a pubokban Heinekent isznak és nem Guinnesszt, őrizzük egy adott kultúra sajátos értékeit. A szállodát, a kellemesnek (kellemesen hidegnek) bizonyuló Szent György hotelt is hamar megtalálom, bár először ellenkező irányba indulok el az O'Connell Streeten, ma sem vagyok biztos benne teljesen, hogy Írországban, ahol a közlekedésben „balra hajts!” van, észak nem dél felé esik-e. Amúgy is meg van kavarodva a világ, globalizáció, EU, még a Malév Air Toursnál sem tudták, pedig ott majdnem mindent tudnak, hogy euró van-e már az íreknél, vagy még font.

Etelkát mindenesetre már a Madigans nevű pubból hívom fel, amit azonnal törzshellyé nevezek ki, mérhetetlenül örül, hogy a háttérből kocsmazajt hall, azaz megérkeztem – én egy darabig még nézegetem a mobiltelefont, nem fogom már megszokni, hogy néhány gombnyomással pár másodperc alatt elérhetem Kisbért, a világ tényleg megkavarodott, felkavarodott, mindaz, amiben én a hatvanas–hetvenes években felnőttem, mára teljesen átalakult, csoda, hogy a sört ugyanúgy kell kérni, más biztos pont hirtelen nem is jut eszembe, kapaszkodjunk poharunkba. Furcsa ilyen „köztes embernek” lenni... Kabdebó Tamás, a Dublinban élő költő, író és egyetemi könyvtárigazgató a nyolcvanas esztendőkből írt egy nagyszerű könyvet *Írország két arca* címmel, gondolom, ez a két arc is alaposan megváltozott azóta (nemkülönben a szerző egy arca). Így fogalmazott, mindjárt műve első lapján: „*Írország két arca az ír karakter kettősségében rejlik. Szemmel látható, érzékekkel is*

A Ha'penny Bridge a Liffey fölött
(a háttérben jobbra a Four Courts)

tapintható a halásztelepülések, falvak, magányos tanyák világának egyszerűsége a városok, a nagykereskedelem, a közlekedési és információs eszközök bonyolultságával szemben. A kettősség hol két különbözőség ..., hol pedig Janus-arc, mint a kapzsisággal megférő vallásosság, a vezeklést fölvaltató tivornyázás vagy a szelídséget a vadsággal váltogató ír karakter.” Bizalmatlan vagyok minden nemzetkarakterológiával szemben, hisz a primitív leegyszerűsítések annyi szörnyűségre szolgáltatnak alapot, de az idézett szavakban lehet igazság, ami nyilván módosult az 1973 óta tartó EU-tagságtól: „*lehetővé vált az infrastruktúra fejlesztése, az elmaradott mezőgazdaság pedig támogatást kaphatott*”, írja a *Magyar Nagylexikon*, és hozzáteszi: „*csökkent a költségvetési deficit, a munkanélküliség, az infláció, nőtt a társadalmi mobilitás*”. Megnyugtató ilyesmit olvasni Magyarország csatlakozása előtt... S nyilván az is változást jelent, nem is kicsit, hogy 1994-ben törvényessé tették a válást (csak akkor?), 1990-ben pedig az ország történelmében először nő, Mary Robinson lett a köztársasági elnök (elvált? férjezett?). És ha már az EU-t emlegetjük: van Dublinban egy EU-ház, a Dawson Street 18. alatt, ahol számos prospektus, tájékoztató anyag áll rendelkezésre, például az EU-s munkavállalási lehetőségekről, s

természetesen interneten is elérhetőek az információk. És működik a városban European Consumer Centre, Environmental Information Service, Euro Changeover Bord of Ireland is... Végig készülök egyébként arra, hogy felhívom a jövőre hetvenéves Kabdebó Tamást, akinek nevét az 1981-es *Vándorénekből* és a 87-es *Két dióhéjból*, a nyugati és tengerentúli magyar költők, illetve prózáírók antológiájából ismerhette meg a szélesebb (hülye kifejezés, mihez képest szélesebb?) közönség – na, szép példa a változásokra: ma már érthetetlen, hogy miért volt hőstett ennek a két válogatásnak a megjelentetése. Aztán nem hívom fel, illetlennek tartanám ilyen hirtelen rátörni. Nem vagyok jó újságíró, talán már újságíró sem, hiányzik belőlem annak az ifjú kolleginának a, hm, magabiztossága, aki a Magyar Tudományos Akadémia valamely közgyűlésére azzal állított be: „*Ki itt a főnök?*” Bizonyára egy roppant kellemes estét hagyok ki, ülnék egy pubban, iszogatnánk, beszélgetnénk, ír karakter?, kérdezném, otthon?, kérdezném, Belfast?, kérdezném, két Magyarország?, kérdezném, irodalom?, kérdezném, irodalom?, kérdezném, EU, USA, NATO, motyognánk, és néznénk ki az egyetemes, globális sötétbe. Várnánk Godot-t. Beckett darabját játssza is a szállodámhoz közeli Gate Theatre, ahogy Pesten is újra bemutatták, néhány éven belül másodszer, valamiért fontos ez most ott is, itt is. (A Pesti Színház Tompa Gábor rendezte nagyszerű előadásán, Gyuriska János, Hajdu István, Pindroch Csaba és Rajhona Ádám remek alakítását nézve jövők rá, hogy ez egy teljesen realista – kapitalista realista, persze – darab, még hogy abszurd, ugyan már!)

Az ország, a város, a kultúra az első pillanatokban majdnem teljesen ismeretlennek tűnik számomra, hirtelen elég keveset tudok csak előkaparni emlékezetem mélyéről, kelták, vikingek, normannok kavarognak, bárdok, Osszián (ő, persze, Petőfi és Arany miatt: „*Az éjszaki tenger örök ködű földén / Vad szikla fölött viharokkal együtt / Harsogja dalát az alakatlan éjben*”, képzelte el őt, egy sz-szel, az előbbi a *Homér és Ossiánban*, „*Jer Osszián, / Ködös, homályos énekeddel*”,

hívta őt az utóbbi az *Ősszelben*, még nem tudták, hogy amit Osszián művének gondolnak, az majdhogyanem teljes egészében a skót Macpherson hamisítása), Szent Patrik, aztán – na jó, őket azért többé-kevésbé olvasgatta az ember –, Swift, Burke, Synge, Yeats, Wilde, Shaw, Beckett és Joyce, aki miatt tulajdonképp jöttem, *Antikolás* címmel írok, végtelen lassúsággal és lustasággal, egy könyvet, aminek a Korfu-fejezete az Odüsszeusz-motívum vándorlását mutatná be (Odüsszeusz Korfu szigetén találkozott Nauszikaával, itt éltek a phaiákok, akiknek elbeszéli kalandjait), s ebből az *Ulysses* kihagyhatatlan. (Nyilván nem normális ilyesmért elutazni a helyszínre, de az efféle talán az enyhébb tünetek közé tartozik. Miként az is, hogy az *Odüsszeia* kapcsán itt most megjegyezném, Macpherson prózában lefordította az *Íliászt*...)

De nem is olyan idegen ország, nem is olyan ismeretlen kultúra ez...

Az V. században élt Szent Patrik, a kereszténység elterjesztője, a szerzetesség bevezetője – március 17-én van a névnapja, ez a nemzeti ünnep, sőt, Dublinban egyhetes fesztivál lesz. A Donegal városánál, az Angyalok szigetén, Szent Patrik kápolnájánál lévő híres purgatóriumot két magyar lovag is megjárta, az egyikük 1411-ben. Zsigmond király vitézének, Tar Lőrinc pohárnoknak és főasztalnokmesternek – miért akar egy főasztalnokmester a purgatóriumba menni? – kalandjáról Tinódi Lantos Sebestyén is megemlékezik, a maga változatos rímelésével: „*Nagy sok csodát Tar Lőrinc látott volt, / Egy tüzes kádferedőt ott látott volt, / Zsigmond császár hogy benne feredett volt, / Mária király leányával ott forgódik volt*”, nemkülönben egyéb leányokkal, „*Kiknek Zsigmond megmérte köldekeket, / Hosszaságokat és ő szép tügyeket*.” Pornómozi helyett pornópurgatórium. (A király kevésbé kedélyesen fogta fel a látomásokat: elzálogosított tizenhárom szepességi várost, és a pénzből kápolnát építtetett, elkerülendő a kárhozatot.) Tar Lőrinc élményeit egy dublini királyi jegyző jegyezte le, ennek másolata maradt ránk, a British Museumban őrzik.

Mintegy ez a magyar-ír kapcsolatok kezdete (remélem, Lőrinc úr nem este érkezett meg... Hogyan juthatott el Donegalig?).

Hogy Karinthy Frigyes két regényben is, az *Utazás Faremidóba* címűben és a *Capilláriában* is folytatta Swiftet, közismert. Gulliver aztán ismét útra kelt Szathmári Sándor Kazohíniájában...

Kevésbé közismert – bár mi közismert ma? –, hogy a Nobel-díjas William Butler Yeats, aki az ír újjászületést a művészet, az irodalom, a színház segítségével és a régi hagyományok felélesztésével képzelte el, egy versében „Nyugat magyarjának” nevezte magát. Az *És Rényi Frenc hallgatott* című, *Magyarország, 1848* alcímű balladát Gergely Ágnes fordította: „*Hazánk is látta sok derék fiát / Börtönfalak közt, feldúlt otthonát / Gyomokba veszni völgyön, dombon át – / Ó, sebzett szívű nép, e bús pohárt / Nyugat magyarja hadd köszöntse rád.*”

Gergely Ágnes könyvet, esszénaplót is írt Yeatsról.

Nem tartozik szorosan a tárgyhoz, de fontos elmondanom, hogy 1970-ben egy tanulmánya alapján meghívták őt Írországba egy Yeats-konferenciára, ahová itthonról nem engedték el. „*Nem ismerjük. Hátha kémszervezet.*”

Mit lehet tenni ilyen megalázó helyzetben?

„*A tiltásnak nem szabad nagyobb jelentőséget tulajdonítanunk annál, ami a lényege: megfeszíti az ember izmait, megkésztet az ember akaraterejét, jó esetben a jellemén is csak javít. Ehhez természetesen a méltánytalansággal együtt járó sértettség, utólagos vértanúság és az esetleges jóvátétel szelíd emelkedőt kell lehetőleg elkerülnünk. A legmegfelelőbb eszköz minderre az akár a neveltségesség kockázatát is vállaló hangyaszorgalom. Vagy talán egyszerűen csak a szorgalom, hiszen a hangyák oly sokan vannak, s a felelősség megoszlik. Egyedül emelni azt a követ, igen. Szólni, amikor hallgatnak, hallgatni, mikor üvöltönek, emlékezni, mikor mindegyre másképp emlékeznek, különállni, ha bégetnek. Húsz éven át Yeatset olvasni.*”

Az egyetlen méltó – és a legnehezebb – válasz.

Bár nem olyan rossz az, húsz éven át Yeatset olvasni.

Olvasni.

És aligha véletlen, hogy egy magyar költő – Kelet írje? – Yeatset olvas. Vigasztaljuk egymást.

A haza sok derék fia folyvást börtönfalak közt, mintegy kedves népszokásként, itt is, ott is.

Az ír történelem ugyanúgy folyamatos küzdelem a nyelvért, az önállóságért, a szabadságért, mint a miénk. Hol keserves, hol felemelő, hol ábrándokat kergető, netán délibábos küzdelem. (Hogy van a délibáb írül? És egyáltalán: mit ér az ember, ha ír?)

Szolid szemelgetés: II. Henrik már a XII. század végén az ír uralkodók többségét vazallusává teszi, VIII. Henrik 1541-ben az ország királyává nyilvánítja magát, Cromwell a XVII. század közepén vérengzés közepette leveri az ulsteri katolikus felkelést, egyesíti Írországot és Angliát, a XVIII. század végén elbukik a függetlenségi felkelés, ahogy az 1916-os húsvéti felkelés is, 1919-ben kitör az angol–ír háború, 1922-ben a polgárháború... 1949-ben születik meg az Ír Köztársaság. 1985-ben írja alá Margaret Thatcher és Garret FitzGerald az angol–ír egyezményt.

Rokonítja a két nép történelmét a tömeges kivándorlás is, ami az 1845–50-es nagy éhínség idején kezdődött. 1841-

ben Írországnak nyolcmilliónál több lakosa volt, ma a köztársaságban úgy négy-öt millióan élnek – annyi ír, amennyi az USA-ban.

Az O'Connell Streeten, a város egyik legfontosabb utcáján szobrok, köztük mindjárt a Liffey folyónál, a magasban, a névadóé, Daniel O'Connellé, legfelül pedig, a Parnell Square-nél, Charles Stewart Parnellé. O'Connell a XIX. század első felében az ország legnagyobb politikusának számított, sikerrel harcolt a katolikusok egyenjogúsításáért és sikertelenül az Angliával kötött unió érvénytelenítéséért. Parnellről pedig, aki az Önkormányzati Ligát vezette, azt olvassuk az *Írország történetében*, hogy ő „*értette meg az angolokkal Írország ügyét úgy, ahogy az ír politikusnak soha előtte nem sikerült.*”

Yeats, O'Connell, Parnell, Petőfi, Kossuth, Rákóczi, mondjuk kis akcentussal egymás netán első dublini, budapesti napunkon megismert történelmi és utcaneveit, mögöttük küzdelem, bukás, vér.

Mókás ez nagyon.

Az O'Connell Streeten áll a főposta is, az említett 1916-os húsvéti felkelés színhelye. Az ír függetlenségért küzdők országos felkelést terveztek, de a titkos katonai tanács ezt elhalasztotta, mert a fegyverek nem érkeztek meg. Ketten mégis belevágtak, embereikkel elfoglalták a főpostát, kikiáltották az Ír Köztársaságot, de néhány nap múlva meg kellett

Aki Írországból örült a 6:3-nak adniuk magukat. Megtorlásul tizenöt embert kivégeztek, rengeteget letartóztattak és deportáltak.

A főposta nagy belső terében (nem túl sikertől) festmények, köztük egy, amelyen a felkelés vezetői aláírják a függetlenségi nyilatkozatot. Ennél csak a helyszín ünneplőessége miatt jobb, mikor 1849. április 14-én a debreceni Nagytemplomban kihirdetik a Habsburg-ház trónfosztását. Három és fél hónap múlva az osztrákok beköltöznek a városba...

A főpostán, közvetlenül az ablakban, bronzszobor is látható, *Cuchulainn halála*. Cuchulainn kelta harcos, a korai századokból származó ulsteri mondák hőse, aki például egy egész hadsereg ellenében egymaga védelmezi Ulstert, ami kétségkívül bátor vállalkozás. 2003 és Cuchulainn: esős, szeles, hideg időben ez úgy is értelmezhető, hogy „*multunk mind össze van James Joyce szobra*

torlódba.” Nagy még a *Celtic Twilight*, a kelta félhomály, hogy Yeats egy esszékötetének címét idézzük. Meg a Hungarian is.

Hogy a „*Ma végre béke és nyugalom van*” mondatot melyik nyelven milyen írással kell írni, nem tudom. Mely nyelven lehet ezt ma ponttal, határozott kijelentésként leírni?

Mindenesetre február 15-én az O’Connell Streeten is tüntettek az iraki háború ellen. Végül is ez is szép példája a globalizációnak, ahogy az Ír Bank mellett fekvő hajléktalan is.

Ha megfélemezünk a régmúlt, nemkülönböztetve napjaink történelméről, ami, úgy látszik, nélkülözhetetlen a kiegyensúlyozottsághoz, Dublin a borús ég ellenére rendkívül kedves és bájos város, amelyik ráadásul igen alaposan felkészült a turizmusra, számos prospektus, menetrend, eligazító tábla segíti az idegent, egy naprakész kis füzet is kapható: *Top Visitor Attractions 2003*, rengeteg internetcímmel, ezt is nehéz megszokni, hogy interneten közlekedünk. Még némelyik sörözőnek is van internetcíme, ki nézi meg egy pub honlapját? (Honlap, ez is jó szó. Honfi és honleány merengve nézi a hon honlapját, mint egy Kölcsey-vers.) A múzeumokban nagyszerűen rendezett kiállítások, amelyekről ingyenes ismertető (is) kaphatók, és mindegyik múzeumban izléses tárgyakat kínáló üzletek is várják a látogatókat – tényleg, nem is igen láttam giccset, a Carrol’s ajándékboltokban sem! –, jönnek is a külföldiek, akik, ha szerencsések, épp egy Tracy Chapman-, Garfunkel- vagy Beth Gibbons-koncert idején érkeznek, de ír zenét mindenképp hallgathatnak, számos helyen vár minket „*an unforgettable Irish night*”, én félek ezektől, bár az Arlington hotel ablakba tett tévéjén hosszan nézem a csalogató videót, remek fiatal táncosok járnak a – mit járnak? Meg kéne nézni alaposabban, de, nyilván a tschikosch-gulasch-tschardasch-effektus hatására mindig gyanakszom, hogy a népművészet kiárusításával találkozom. Mindenesetre a város tényleg nagyon komolyan veszi az idegenforgalmat. Most február eleje van, elvileg nincs szezon, mégis alig akad szabad hely – pedig tízpercenként indulnak az O’Connell Streetről, a főposta közeléből – a városnéző buszokon, amikkel körbeviszik azokat a turistákat, akik restek gyalogolni. (Magam a gyaloglás híve vagyok: ha nem gyalog megyek, soha nem találkozom például Pat Ingoldsbyval, a hetven körüli, rokonszenvesen örült költővel, aki az utcán árulta verseskötetét – *Nincs bennük erős kifejezés!*, hirdette egy kartonlap – és CD-jét, s aki, mikor megtudta, hogy magyar vagyok, hibátlanul felsorolta az Aranycsapat tagjait, és lelkesen mutatta, hogy hat gólt rúgtak az angoloknak, de hatot ám!) Ezek a városnéző buszok egyébként a túra *Hop On – Hop Off, Ugorj fel! – Ugorj le!* elnevezésének megfelelően úgy mennek körbe, hogy bizonyos pontokon megállnak, az utas leszállhat, s tetszése szerinti idő múlva, az adott nevezetesség megtekintése után, felszállhat valamelyik következő járműre – kerül mindez, egy napra érvényesen, tizenkét és fél euróba. (Dublin, mondjuk, közepesen drága város, bár nem tudom pontosan, hogy ez mit jelent: egy szendvics utcán át kb. négy

euróba, egy ebéd egy étteremben tizenötbe, egy pint sör három és félbe kerül. Igaz, a kiváló The Dubliners együttes némelyik lemeze hat euró sincs.) A buszok a város szinte minden látványosságát érintik – de útvonaluk gyalog is remekül bejárható, főleg több napra elosztva, hogy mindenre jusson idő. Az ingyenes térkép ott van minden szállodában, afféle mesetérkép, a különböző negyedek különböző színekkel, berajzolt épületekkel, sőt berajzolt útvonallal, de igencsak segít az eligazodásban. Írországról szóló útikönyv e pillanatban kétféle kapható Budapesten, már értelmesebb óvodásoknak sem ajánlhatók nyugodt lelkiismerettel, igen kiváló viszont a Lonely Planet-sorozat Dublint bemutató, angol nyelvű darabja, csak tudjunk angolul, már csupán azért is, hogy Dublinban elboldoguljunk – a folyamatosan visszaszorulóban lévő ír nyelvet egyébként tízezer beszélő anyanyelvként.

Az annyiszor emlegetett O'Connell Streetről a – természetesen – O'Connell Bridge-en átérünk az előkelőbb déli részre – itt az elegáns sétáló- és bevásárlóutca, a Grafton Street és a puboktól tarkálló Temple Bar, amelynek félreérthető neve nem templomra és nem bárra utal, hanem Sir William Temple-re, az esszéistára és politikusra, aki a tizenhetedik században megszerezte ezt a területet (az ő lánya, Esther, Swift titokban elvett Stellája), a *bar* pedig gátat jelent. Ha már benne vagyunk: valaha Ágoston-rendi barátok éltek itt, amíg VIII. Henrik 1537-ben fel nem oszlatta a kolostorokat. De ezt igazán nem kell tudni, míg mondjuk a Palace Bar pultjánál – rögtön a Fleet Street elején! – kortyolgatjuk a Guinnesset vagy valamelyik whiskey-t, esetleg mindkettőt.

Az Ír Bankot, amely eredetileg parlamentnek épült a XVIII. században, már említettem. Vele szemben áll a Trinity College: Írország első, ma is működő egyetemét I. Erzsébet alapította 1592-ben, de a mai kép a XVIII. századot idézi. Itt tanult Burke, Wilde, Beckett... Hatalmas tér: kápolna, harangtorony, vizsgacsarnok (amiben épp vizsgák folynak), étkező (hatalmas olajfestmények alatt mai menza, praktikus fabútorokkal), rögbipálya, park – és könyvtár, sőt, könyvtárak. A Régi Könyvtárban őrzik a Book of Kellst, Kells Könyvét, amelyet az újrakötéskor négy kötetre osztottak, hisz tartalma a négy evangélium latin nyelven – a kilencedik század elejéről. Mi itt még foglaltuk a hont, ők már Jézus történetét másolták. A könyv egészben vagy részben a skóciai Iona sziget ír kolostorában keletkezett, ahol a vikingek egy rablótámadás során hatvannyolc szerzetest gyilkoltak le, nem mindenre hat Jézus élete. A barátok ezután költöztek az ír Kellsbe, talán itt fejezték be a másolást – vajon akadt-e köztük, akit a támadás megingatott a hitében? Kells Könyvét, más értékes kéziratokkal együtt, a „kincseskamrában” őrzik. Félhomály van a teremben és csend, a látogatók áhítattal hajolnak a lapok fölé, az egykori szerzetesek áhítatával.

A könyvtár emeletén a Hosszú Terem: majdnem hatvanöt méter. Falai mellett fülkékben kétszázézer ódon könyv,

Az O'Connell Street

a fülkék előtt márványszobrok: Homérosz, Szókratész, Platón, aztán Clayton, Doctor Lawson, Doctor Clement... Megférnek egymással. És itt áll Írország legrégebb megmaradt hárfája, tölgyből és fűzből, rézhúrokkal. A hárfa képe Írországban szimbólummá vált, számos helyen látható, például, hogy mást ne mondjunk, a Guinness-es poháron. A bárdok hangszerre volt – nemkülönben a régi egyiptomiaké, de őket most ne rángassuk ide –, akik az ír költészet öt évszázadán át működtek, még a XVIII. században is akadtak bárdiskolák. Szólhat még ez a hangszer?

A könyvtártól kísértálva és balra fordulva a Nassau, majd a Clare Streeten eljuthatunk a Merrion Square-ig – e park környékén gyönyörködhetünk a legépebben fennmaradt XVIII. századi gyönyörű, vörös téglás házakban, a kékre, sárgára, pirosra, barnára, A Trinity College könyvtára

zöldre festett ajtóknak, a felettük lévő félkör alakú ablakokban. Georgian District, György korabeli negyed, mondja a mesetérkép (a Parnell Square körül is van ilyen), de helyesebb Györgyök korabelit mondani: a Györgyök a Hannover-házból való négy György, akik 1714-től 1830-ig ültek az angol trónon, olykor határozottan kényelmetlenül, III. György például megőrült. Valójában a György-stílus is több építészeti, belsőépítészeti és iparművészeti stílus, amikre hatott Palladio, a jón és dór építészet, miként ezt a Liffey északi partján álló Four Courtson, azaz a bíróságon és a Custom Hous-on is megcsodálhatjuk. A stílus Londonra ugyanúgy rányomja a bélyegét, mint Dublinra. Hogy egy lakóház hogy nézett ki belülről, azt több épületben is megtekinthetjük, például a közeli St. Stephen's Green South 85–86. alatt a Newman-házban, de képet alkothatunk erről az északi részen lévő Irodalmi Múzeumban vagy a Joyce-központban is – az Irodalmi Múzeumnak helyet adó épület valamikor a whiskeygyáros Jameson család tulajdonában volt, alkohol és irodalom összefügg, mondjuk úgy, összefolyik.

A Nassau Streeten balra indulva tehát a XVIII. századba jutunk (ezen a környéken van a Nemzeti Múzeum, a Nemzeti Galéria és a Nemzeti Könyvtár is), jobbra, rátérve a Dame Streetre és folytatására, a 13.-ba, ekkor épült a vár (inkább palota), és a 12.-be, ekkor pedig a Christ Church Cathedral és a Szent Patrik katedrális: három gyönyörű építmény. Főleg a Christ Church tetszik, kevés tart vissza attól, hogy megkérdezzem, nem keresnek-e orgonistát. Nem mintha tudnék orgonálni, de megtanulnék. Hirtelen nem tudok békésebb életet elképzelni, mint a Christ Church orgonistáját: orgonálnék, esetleg komponálnék is kisebb darabokat, esténként pedig olvasgatnám Kenneth Milne-nek a templomról szóló vagy négyszáz oldalas könyvét, legyen legalább egy ember, aki elolvassa. Az se rossz egyébként, dolgozni egy ilyen könyvön. A Szent Patriknak volt főesperese Jonathan Swift – ő püspök akart lenni, de az udvar erre alkalmatlannak ítélte. Ennek a főesperességnek is örülhetett, hisz gúnyos és harcias írásai nem épp egy ájtatos lelkész művei, annyira nem, hogy névtelenül megjelent gúnyirataiért az angol főkormányzó vérdíjat tűzött ki az ismeretlen szerző fejére, de senki nem árulta el, ami tulajdonképpen meglepő. Swift és Stella ma itt nyugszanak a templomban.

Századok: Írország az a hely, ahol leszállhatunk a múltnak mélységesen mély kútjába. Mélyebbre, mint a középkor: a bronzkorszakig, a kőkorszakig. Itt az átlagosnál nagyobb az esély, hogy legalább valamennyire megértjük magunkat.

A székesegyháztól visszafelé sétálva a Bridge Streeten megtaláljuk a Brazen Headet, a város legrégebb, 1668-ban épült kocsmáját, amelynek a nevét Kabdebó Tamás költőhöz illően Rézkobaknak fordítja. Maga a Guinness serfőzde is megér egy utat, a több emelet megmászása árán megtekinthet kiállítás után egy kilátóból a várost is megcsodálhatjuk, meglepő, hogy milyen kevés tornyot látunk.

A folyón a Brazen Headnél is átmehetünk, kószálандó még az északi részen, esetleg a sörmúzeum után Jamesonék lepárlóját is megnézve, de bóklászhatunk a hatalmas Phoenix parkban is. Ha ehhez már nincs kedvünk, a Ha'penny Bridge-en, a Félpennys hídon is sétáljunk át (ennyi volt a hídpénz), onnan percek alatt elérünk az O'Connell Streethez. Este elmehetünk az Abbey Theatre-ba, egyik alapítója Yeats, 1904. december 27-én tartották az első előadást, itt mutatták be Synge és O'Casey darabjait, olykor viharos körülmények közt, 1907-ben például azért tört ki a botrány, mert Synge *A nyugati világ bajnoka* című művének premierjén elhangzott többek közt a „shíft”, alsószoknya szó – meg persze Synge nem olyannak mutatta az íreket, amilyenek azok látni szerették volna magukat. A drámában ókori utalások is előfordulnak, a főhőst például vígjátékba való Oidipusznak nevezi valaki, ezért az irodalmárok gyakran emlegetik az antik szerzőket, köztük Homéroszt – és e ravasz fordulattal elérkeztünk Joyce-hoz, akinek szobra amúgy is a közelben, az Earl Streeten áll.

Ő külön cikket érdemelne, itt most csak arról a fura ellentétről, hogy amilyen kevésbé olvassák Joyce-ot (ne már, hogy sokan!), olyan intenzíven ápolják az emlékét, júniusban nem csupán a szokásos Bloomsday lesz, hanem több napon át tartó fesztivál. A város Joyce életének vagy az Ulyssesnek a helyszínei szerint is bejárható, kapható hozzá térkép, sőt könyv is, nem is egy – fogalmam sincs, mit fogok kezdeni Vivien Igoe nyilván varázslatos művével, a *James Joyce's Dublin Houses*-zal.

Magam nagy áldozatot hoztam Joyce-ért (az Ulysses elolvasását nem nevezném annak): egy délután kibuszoztam, szolid elmebajos, Dun Laoghaire-be (Kabdebó Tamás szerint Dán Lírinek kell ejteni, ejtsük úgy, különben még eltévedünk), aminek kikötőjéből átsétáltam Sandycove-ba, a Martello-toronyhoz, ahol a regény első jelenete játszódik, s ahol Joyce is lakott egyszer. A múzeum zárva, az eső szakadt, ráadásul délelőtt már jártam egy Martello-toronymál, mert azt hittem, csak egy van... De ha megkérdeznének, kimennék-e még egyszer, s egyáltalán, elutaznék-e még egyszer Dublinba, Írországba, lelkesen és a leghatározottabban azzal rövid szóval felelnék, amivel az Ulysses záródik, s mely szó Joyce általi leírása állítólag némi bizakodásra adhat okot a létezését illetően: igen. ■

Az utazásért nem kevés köszönet illeti a Malév Air Tourst, elsősorban Mező Ildikót és Miklós Évát. Külön köszönet Wesniczky Zsófiának a szaklektorálásért. Fotók: a szerző felvételei és képeslapok